

EDUSKUNNAN
TALOUSVALIOKUNTA

Helsingissä

21 päivänä marraskuuta 1990

Lausunto n:o 7

Sosiaalivaliokunnalle

Sosiaalivaliokunta on 31 päivänä lokakuuta päivätyllä kirjeellään pyytänyt eduskunnan päätöksen mukaisesti talousvaliokunnan lausuntoa hallituksen esityksestä n:o 233 laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon keskushallinnon uudelleenjärjestämisestä koskevaksi lainsäädännöksi.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina va. kansliapäällikkö Arto V. Klemla, hallitusneuvos Reijo Kärkkäinen, vt. lainsäädäntöneuvos Mervi Virtanen, vt. vanhempi hallitussihteeri Jaana Koski ja ylitarkastaja Pentti Karhu sosiaali- ja terveysministeriöstä, osastopäällikkö Esko Hänninen Uudenmaan lääninhallituksesta, pääjohtaja Vappu Taipale sosiaalihuolluksesta, ylijohtaja Timo Lehtinen ja osastopäällikkö Kimmo Leppo lääkintöhallituksesta, terveysasiainpäällikkö Matti Laiho Suomen Kaupunkiliitosta, taloussuunnittelija Liisa Salonen Suomen Kunnallisliitosta, jaostopäällikkö Erik Nylund Finlands svenska kommunförbundet, lakimies Synnöve Amberla Sairaaliitosta, tietosuojavaltuutettu Anna-Riitta Wallin, osastonjohtaja Jaakko Penttinen kansanterveyslaitoksesta, apulais-toiminnanjohtaja Santero Kujala Suomen Lääkäriliitosta, toiminnanjohtaja Atila Samaletdin Suomen Hammaslääkäriliitosta, osastopäällikkö Maija Anttila ja lakimies Matti Lepälä Terveydenhuoltoalan Ammattijärjestö TEHY ry:stä sekä puheenjohtaja Aulis Potinkara, varapuheenjohtaja Pirkko Lahti ja pääsihteeri Jouko Vasama Sosiaali- ja terveysjärjestöjen Yhteistyöyhdistys YTY ry:stä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan sosiaali- ja terveydenhuollon keskushallinnon tehtävien jakoa tarkennettavaksi siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän yleinen hallinnollinen johtaminen ja ohjaus keskitetään sosiaali- ja terveysministeriöön. Sosiaali-

huollon ja terveydenhuollon yhteistoiminnan parantamiseksi keskushallinnossa ehdotetaan, että sosiaalihuolto ja lääkintöhallitus yhdistetään ja että uudesta virastosta muodostetaan sosiaali- ja terveyshallitus.

Esitys liittyy vuoden 1991 tulo- ja menoarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1991.

Valiokunnan mielestä sosiaali- ja terveydenhuollon keskushallinnon uudelleenjärjestämisestä koskeva lainsäädäntöuudistus on tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen. Valiokunta katsoo keskusvirastojen yhdistämisen vähentävän viranomaistasoja ja byrokratiaa ja vahvistavan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyötä.

Valiokunta katsoo viraston tehtäviä ja asemaa määrittelevän lainsäädännön muodostavan hyvän perustan uuden sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntija- ja kehittämistehtäviin painottuvan viraston monipuoliselle ja aktiiviselle toiminnalle. Valiokunta korostaa henkilökunnan merkitystä uudelleenorganisoinnin toteutuksessa. Ottaen huomioon organisaatiouudistuksen pitkän valmisteluvaiheen ja sen aiheuttaman epätietoisuuden tulee toimeenpanovaiheessa kiinnittää erityistä huomiota henkilöstön tiedottamiseen ja osallistumiseen sekä uusiin tehtäviin motivointiin.

Valiokunta korostaa keskusvirastoissa muotoutuneen sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntemuksen merkitystä. Asiantuntijoiden panoksesta tulee huolehtia myös ratkaisuvalltaa omaavissa tehtävissä niin uudessa virastossa kuin ministeriössä, johon nämä asiat pääosin siirtyvät.

Saamansa selvityksen perusteella valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että melko laajaksi muotoutuvaa uutta virastoa ollaan toisaalta voimakkaasti kehittämässä neuvonantajaksi

asiantuntija-, kehittämis- ja tutkimuslaitokseksi, mutta toisaalta virasto tulee edelleen hoitamaan joitakin entisten keskusvirastojen oikeudellis-hallinnollisia tehtäviä. Kahtiajakaisuus ilmenee myös viraston nimen säätelevässä hallintolain 1 §:ssä, jossa sosiaali- ja terveyshallitusta luonnehditaan asiantuntijakeskusvirastoksi.

Valiokunnan mielestä huomiota on kiinnitettävä myös työnjakoon ja yhteistyöhön muiden alalla toimivien julkisten laitosten kanssa. Viraston asiantuntijatehtävät ovat osittain samantyyppisiä kuin kansanterveyslaitoksella, Sairaalaliitolla ja kuntien keskusjärjestöillä.

Valiokunta toistaa julkisen hallinnon uudistamista koskevasta valtioneuvoston selonteosta antamassaan lausunnossa (n:o 3) esittämänsä vaatimuksen uudistuksen seurannasta. Pysyväisluonteisen seurantarjestelmän avulla mahdolliset uhat voidaan ottaa riittävän ajoissa huomioon ja virheet korjata. Viraston kehittämistyön edetessä voidaan seurannan avulla

puuttua myös mahdollisiin voimavarojen väärinmitoituksiin.

Valiokunnan mielestä lakiuudistuksessa olisi voitu ehdotusta selvemmin pitäytyä ainoastaan hallinnon uudelleenjärjestelyistä johtuvissa muutoksissa. Saadun selvityksen perusteella valiokunta katsoo lastensuojelulain muuttamisesta annetussa ehdotuksessa 33 §:n muutoksen olevan tarpeeton. Yksityisen lastensuojelulaitoksen perustamisen, laajentamisen ja toiminnan oleellisen muuttamisen on tarkoituksenmukaista olla edelleen luvanvaraista. Myöskään ehdotuksessa äitiysavustuslain 10 ja 11 §:n muuttamisesta 11 §:n muuttaminen niin, että lääninhallitus valvoisi kuntien äitiysavustusten suorittamista, ei ole perusteltua.

Talousvaliokunta esittää lausuntonaan kunnioittavasti,

että sosiaalivaliokunta ottaisi edellä lausutun huomioon laatiessaan mietintöään.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Lindroos, varapuheenjohtaja Laurila ja jäsenet Dromberg, Huuhtanen, Jouppila, Lapiolahti,

Mönkäre, J. Roos, Vastamäki ja Wasz-Höckert sekä varajäsenet von Bell ja Kankaanniemi.

Eriäviä mielipiteitä

I

Uudistuksen lähtökohdat ovat oikeat: purkaa sosiaali- ja terveydenhuollon keskushallinnon kaksinkertaisuus ja yhdistää sosiaali- ja terveyshallinto myös keskusvirastotasolla.

Uudistus jää kuitenkin pahasti kesken ja lopputulos on erittäin epätydyttävä. Jäljelle jää erittäin laaja virasto, jonka tehtäväkuva on erittäin kirjava. Keskusvirastona sillä tulee olemaan vaikeuksia toimia todellisena tutkimus- ja asiantuntijalaitoksena. Erityisasiantunte-

musta vaativat hallintopäätökset tullaan aieman asiantuntijakollegion sijasta tekemään entistä virkavaltaisemmin.

Vaikka varsinaista sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevat suunnittelu- ja hallintotehtävät siirtyvät sosiaali- ja terveysministeriöön ja lääninhallitukseen, ei valmistavaa virkamieskuntaa juurikaan siirretä näille tasoille. Näin esimerkiksi hammashuoltoa koskevat suunnittelu- ja hallintotehtävät siirtyvät ministeriöön,

mutta vastaavat virat eivät. Työnjakoon ja tarkoituksenmukaiseen henkilökunnan jakautumiseen uuden viraston ja toisaalta ministeriön, lääninhallitusten, muiden tutkimuslaitosten ja kuntien keskusjärjestöjen välillä olisi

tullut kiinnittää enemmän huomiota. Uuden keskusviraston tietojen saantia ja muita valtuuksia terveyskeskuksia ja sairaaloita ylläpitäviin kuntiin ja kuntainliittoihin nähden olisi myös tullut selkiinnyttää.

Helsingissä 21 päivänä marraskuuta 1990

Jorma Huuhtanen

II

Talousvaliokunta on antanut lausunnon n:o 7 sosiaalivaliokunnalle hallituksen esityksestä n:o 233 laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon keskushallinnon uudelleenjärjestämisestä koskeksi lainsäädännöksi. Esityksen tavoitteet hallinnolliselta kannalta ovat kannatettavat ja oikeasuuntaiset.

Hallituksen esitys, jota on yleisesti kuvattu vain hallinnolliseksi uudistukseksi, sisältää useita yksittäisten lakien muutoksia, jotka eivät ole vain hallinnollisia, vaan muuttavat lakien sisältöä muiltakin osin.

Talousvaliokunnan olisi tullut paneutua terveydenhuollon alaan sisältyvien lakiesitysten sisällöllisiin muutoksiin huomattavasti syvällisemmin kuin mitä tapahtui. Kun erityisesti sterilöimislain 5 §:ään, kastroimislain 4 §:ään, raskauden keskeyttämisestä annetun lain

10 §:ään, alkoholilain 71 §:ään sekä kuulo- vammaisten ja näkövammaisten sekä liikunta- vammaisten kouluista annetun lain 4 §:n muuttamisesta annettuihin lakeihin sisältyy sellaisia sisällöllisiä muutoksia, jotka eivät itse hallinnonuudistuksen kannalta ole välttämättömiä, olisi ne tullut esittää jätettäväksi muilta kuin keskusvirastojen yhdistämiseen välittömästi liittyviltä osin ennalleen. Erityisasiantuntemus ja valvonta tulee säilyttää lain säännöksissä eikä siirtää asetuksiin tai jättää kokonaan avoimiksi, kuten esityksissä tapahtuu.

Katson, että sosiaalivaliokunnan tulee talousvaliokunnan lausunnosta poiketen muuttaa hallituksen esitystä edellä mainitsemiltani osilta siten, että sisällöllisiä muutoksia ei niihin tässä yhteydessä tehdä, koska niihin ei ole riittävän huolellisesti valiokunnassa paneuduttu.

Helsingissä 21 päivänä marraskuuta 1990

Toimi Kankaanniemi

